

Talousarvio ja –suunnitelma 2027–2029

Lähtötiedot ja laadintaohjeet

Kunnanhallitus 7.9.2026 / 136 §

Sisällysluettelo

1.	Talousarvion laadinnan lähtökohdat.....	3
1.1.	Toimintaympäristö	3
1.2.	Kunnan taloudellinen tilanne ja kehitysnäkymät	5
1.3.	Väestön kehitys	9
1.4.	Työllisyyden tilanne.....	10
1.5.	Kuntastrategia	11
2.	Talousarvion rakenne ja sitovuus	14
2.1.	Käyttötalousosa	14
2.2.	Tuloslaskelmaosa.....	14
2.3.	Rahoitusosa	14
2.4.	Investointiosa.....	15
2.5.	Investointiosan budjetointi	15
2.6.	Sitovuustaso	16
3.	Toimialan talousarvioesityksen sisältö	17
3.1.	Toiminnan tarkoitus, muutokset ja painopistealueet	17
3.2.	Valtuustoon nähden sitovat toiminnalliset tavoitteet.....	17
3.3.	Henkilöstösuunnitelma.....	18
3.4.	Käyttötalouden tehtäväaluekohtaiset määrärahat ja tuloarviot	18
3.5.	Tytäryhteisöt	18
3.6.	Riskienhallinta.....	19
4.	Laskentaohjeet ja säännöt	20
4.1.	Toimialojen käyttötalous	20
4.2.	Henkilöstökulut ja henkilösivukulut.....	20
4.3.	Kuukausiperusteinen budjetointi	20
5.	Suunnittelukehys	21
6.	Aikataulu.....	22

1. Talousarvion laadinnan lähtökohdat

1.1. Toimintaympäristö

Valtiovarainministeriön kesän 2026 taloudellisen katsauksen mukaan Suomen talous on toipumassa pitkän heikon jakson jälkeen, mutta epävarmuustekijöitä ovat edelleen Lähi-idän kriisi, korkeampi öljyn hinta sekä talousnäkymiin liittyvä epävarmuus. Talouskasvu on alkuvuonna ollut odotettua vahvempaa, mutta osa kasvusta liittyy tilapäisiin tekijöihin ja antaa talouden kasvun vahvistumisesta liian optimistisen kuvan.

Bruttokansantuotteen arvioidaan kasvavan 0,8 prosenttia vuonna 2026, 1,6 prosenttia vuonna 2027 ja 1,7 prosenttia vuonna 2028. Ennusteessa oletetaan, öljyn futuurihintoihin perustuen, että Lähi-idän kriisi rauhoittuu loppuvuotta kohden. Tästä ei ole kuitenkaan vahvoja viitteitä elokuun lopulla 2026, joten ennuste on tältä osin epävarma. Kriisin rauhoittuessa öljyn hinta jää kuitenkin koholle. Pitkittyvä kriisi voisi nostaa öljyn hintaa ja korkoja nykyistä enemmän sekä hidastaa maailmantalouden ja Suomen talouden kasvua selvästi ennustettua enemmän.

Öljyn hinnan ja korkojen nousu heikentävät kotitalouksien ostovoimaa. Inflaatio pysyy kuitenkin kansainvälisesti vertaillen maltillisena. Kuluttajahintojen arvioidaan nousevan keskimäärin 2,0 prosenttia vuonna 2026. Hintapaineet energian ulkopuolella ovat edelleen melko vähäisiä, eikä inflaation odoteta kiihtyvän Suomessa laaja-alaisesti. Yksityisen kulutuksen ennustetaan kasvavan 0,8 prosenttia vuonna 2026 ja kasvun vahvistuvan seuraavina vuosina. Alkuvuoden kulutuksen kasvu oli poikkeuksellisen voimakasta, mutta kasvu keskittyi lähes kokonaan lyhytikäisiin kulutustavaroihin.

Investoinnit kasvavat voimakkaasti vuonna 2026. Kasvua selittävät erityisesti hävittäjähankinnat, jotka näkyvät julkisissa investoinneissa. Koska hävittäjät ovat tuontia, niiden vaikutus kotimaiseen tuotantoon ja BKT:n kasvuun jää rajalliseksi. Investointien kasvua tukevat myös energia- ja teknologiasiirtymään liittyvät hankkeet, datakeskusrakentaminen sekä aineettomat investoinnit. Kone- ja laiteinvestoinnit ovat pysyneet hyvällä tasolla.

Kuntahallinnon ennustetaan pysyvän keskimäärin noin 0,3 prosenttia alijäämäisenä suhteessa BKT:hen. Talouden epätasapainoon vaikuttavat erityisesti kulutusmenojen kasvu, korkea investointitaso sekä valtionosuuksiin kohdistuvat leikkaukset. Kuntahallinnon alijäämä supistuu ennustejakson lopulla määräaikaisten valtionosuusleikkausten päättyessä.

Kuntahallinnon taloustilanne pysyy haastavana lähivuosina. Vuonna 2026 alijäämä pysyy 0,3 prosentissa, syvenee 0,4 prosenttiin vuonna 2027 ja supistuu 0,3 prosenttiin vuonna 2028.

Kuntahallinnon kulutusmenot kasvavat ennustevuosina pääasiassa hintojen nousun vuoksi, vaikka menojen määrä alenee syntyvyyden laskun ja ikäluokkien pienehkömisen myötä. Erityisesti kunta-alalle sovitut palkkaratkaisut nostavat henkilöstövaltaisen sektorin työvoimakustannuksia. Palkankorotukset ovat suurimmillaan lähivuosina, ja kuntien ansiotasoindeksiin ennakoidaan ylittävän yleisen ansiotason kehityksen vuosina 2027–2028.

Kuntien peruspalvelujen painopiste on sivistys- ja kulttuuripalveluissa, joiden yhteenlaskettu palvelutarve on laskeva. Palvelutarpeen lasku ei kuitenkaan realisoidu menojen alenemisena samassa suhteessa, sillä palveluverkkoon, henkilöstöraenteeseen ja lainsäädännöllisiin velvoitteisiin liittyvät jäykkyydet hidastavat menojen sopeuttamista. Lisäksi varhaiskasvatuksen osallistumisaste ja erityisen tuen tarve ovat kasvaneet viime vuosina.

Investoinnit pysyvät ennustejaksolla kokonaisuutena korkealla tasolla, vaikka investointinäköymät ovat osassa kuntia laskevia. Valtaosa panostuksista kohdistuu välttämättömään perusinfrastruktuuriin, kuten rakennuksiin ja teihin, mutta tasoa pitävät yllä myös vihreän siirtymän investoinnit.¹

¹ Valtiovarainministeriö, 2026. *Taloudellinen katsaus Kesä 2026, Talousnäköymät*. VALTIOVARAINMINISTERIÖN JULKAISUJA – 2026:25.

1.2. Kunnan taloudellinen tilanne ja kehitysnäkymät

Verotulot ja valtionosuudet

Verotulojen elokuussa 2026 päivitetty ennuste vuoden 2026 kokonaiskertymästä on yhteensä 12 328 000 euroa (Taulukko 1). Verotulojen ennustetaan nousevan 2,6 % - 2,2 %:n vuositahtia 2027–2029, nousten vuodesta 2026 noin miljoonan euron verran vuoteen 2029 mennessä.

Taulukko 1. Kuntaliiton verotuloennuste elokuussa 2026.

TILIVUOSI	2023	2024	2025	2026**	2027**	2028**	2029**
Kunnallisvero (1000 €)	9 155	9 174	8 881	9 487	9 715	10 034	10 298
Muutos %		0,2	-3,2	6,8	2,4	3,3	2,6
Yhteisövero (1000 €)	558	590	635	641	681	717	743
Muutos %		5,8	7,6	1,0	6,2	5,3	3,6
Kiinteistövero (1000 €)	2 151	2 171	2 199	2 200	2 258	2 258	2 258
Muutos %		0,9	1,3	0,0	2,6	0,0	0,0
VEROTULOT (1000 €)	11 864	11 935	11 715	12 328	12 654	13 009	13 298
Muutos %		0,6 %	-1,8 %	5,2 %	2,6 %	2,8 %	2,2 %

Lähde: Kuntaliiton kuntakohtainen veroennustekehikko, 27.8.2026.

Ennusteiden luotettavuuteen vaikuttavat tosin useat maailmanpoliittiset ja -taloudelliset riskit ja epävarmuustekijät, joten nousuodotuksiin on syytä suhtautua maltilla. Suomen talous on toipumassa heikon jakson jälkeen, mutta epävarmuustekijöitä ovat edelleen sodat, korkeampi öljyn hinta, nousevat korot ja muut talousnäkyymiin liittyvät epävarmuudet. Kesällä 2026 uutisoitu talouden elpyminen ei vielä näy laajalti tunnusluvuissa, mm. työllisyystilanteessa.

Myös paikalliset riskitekijät, kuten Kaakkois-Suomeen levinnyt sikarutto ja siihen liittyvät rajoitustoimet vaikuttavat sekä kunnallisveron että yhteisöveron kertymiin, mikäli rajoitustoimet leviävät. Taipalsaari ei vielä elokuussa 2026 ole laajalti näiden vaikutusten piirissä, mutta on hyvin mahdollista, että tartunta-alue laajenee ja sitä kautta vaikutukset. Verotulojen vähenemisen lisäksi vaikutuksia voi tulla myös työllisyyspalveluiden kustannusten nousun kautta.

Kuntaliiton vuodelle 2026 tehdyn valtionosuuslaskelman (11.8.2026) ennusteen mukaan valtionosuus tulee olemaan 1 987 288 euroa vuonna 2026. Valtionosuuksien ennustetaan jatkavan laskusuuntaan ja talousarviovuoden 2027 valtionosuuksien arvioidaan olevan 1 808 000 €. Tämä on 9 % vähemmän, kuin vuodelle 2026 ennustettu, ja jopa 870 000 € vähemmän, kuin vuoden 2025 toteuma (Taulukko 2).

Valmistavan opetukseen vähenemiseen liittyvä valtionosuuden korjaus tulee olemaan vuonna 2027 vähintään -100 000 €, joten lopullinen valtionosuus on noin 1 708 000 €. Korjausta ei ole tulossa enää vuosille 2028–2029.

Taulukko 2. Valtionosuuksien kehitys 2023–2027.

Valtionosuudet 1000 €	2023	2024	2025	2026*	2027*
Peruspalvelujen valtionosuus	2 439	1 658	2 467	2 399	2 222
Verotuloihin perustuva tasaus	834	844	859	692	599
Verotulo-menetyksen korvaus	696	677	381	352	442
OKM:n osuus	-1 129	-828	-1 029	-1 456	-1 456
Yhteensä (1000 €)	2 840	2 350	2 678	1 987	1 808
Muutos		-17 %	14 %	-26 %	-9 %

Lähde: Kuntaliiton valtionosuuslaskelmat 2023-2026, viitattu 30.8.2026.

Yhteenlasketun verotulojen ja valtionosuuksien määrän ennakoitaan olevan 12 654 000 € vuonna 2027, 13 009 000 € vuonna 2028 ja 13 269 000 € vuonna 2029. Kokonaiskertymät verotuloista ja valtionosuuksista on laskettu käyttäen Kuntaliiton em. ennusteita sekä laskemalla näiden pohjalta vuosille 2027–2029 kokonaisennuste (Taulukko 3).

Taulukko 3. Taipalsaaren verotulojen ja valtionosuuksien kehitys.

Verotulot ja valtionosuudet 1000 €	2023	2024	2025	2026**	2027**	2028**	2029**
Verotulot	11 864	11 935	11 715	12 328	12 654	13 009	13 269
Muutos %		0,6	-1,8	5,2	2,6	2,8	2,0
Valtionosuudet	2 840	2 350	2 678	1 987	1 708	1 808	1 808
Muutos %		-17,2	14,0	-25,8	-14,1	5,9	0,0
Yhteensä	11 864	11 935	11 715	12 328	12 654	13 009	13 269
Muutos %		0,6 %	-1,8 %	5,2 %	2,6 %	2,8 %	2,0 %

Talousarviovuoden 2027 ja suunnitelmavuosien 2028–2029 laadinnassa tulee huomioida tulot varovaisuuden periaatetta noudattaen. Tulot tulevat olemaan aiempaa ennakkointia pienemmät, joten myös talousarviossa 2026 vuosille 2027–2028 suunniteltuja investointeja tulee tarkastella uudelleen ja yleensäkin entistä varovaisemmin (Taulukko 4).

Taulukko 4. Talousarvion 2026 luvut verrattuna uusimpiin ennusteisiin.

Tulojen ennusteet	2023	2024	2025	2026**	2027**	2028**
Verotulot	11 863 998	11 934 847	11 714 937	12 328 439	12 653 612	13 008 655
TA2026				12 420 000	12 690 000	13 112 000
Valtionosuudet	2 839 898	2 350 032	2 677 971	1 987 288	1 797 624	1 897 624
TA2026				2 443 076	2 504 814	2 504 814
Yhteensä	14 703 897	14 284 879	14 392 909	14 315 727	14 451 236	14 906 278
Yhteensä TA2026				14 863 076	15 194 814	15 616 814
Ero				-547 349	-743 578	-710 536
Kuntaliiton ennusteet elokuulta 2026 vs. ennusteet Talousarvio 2026						

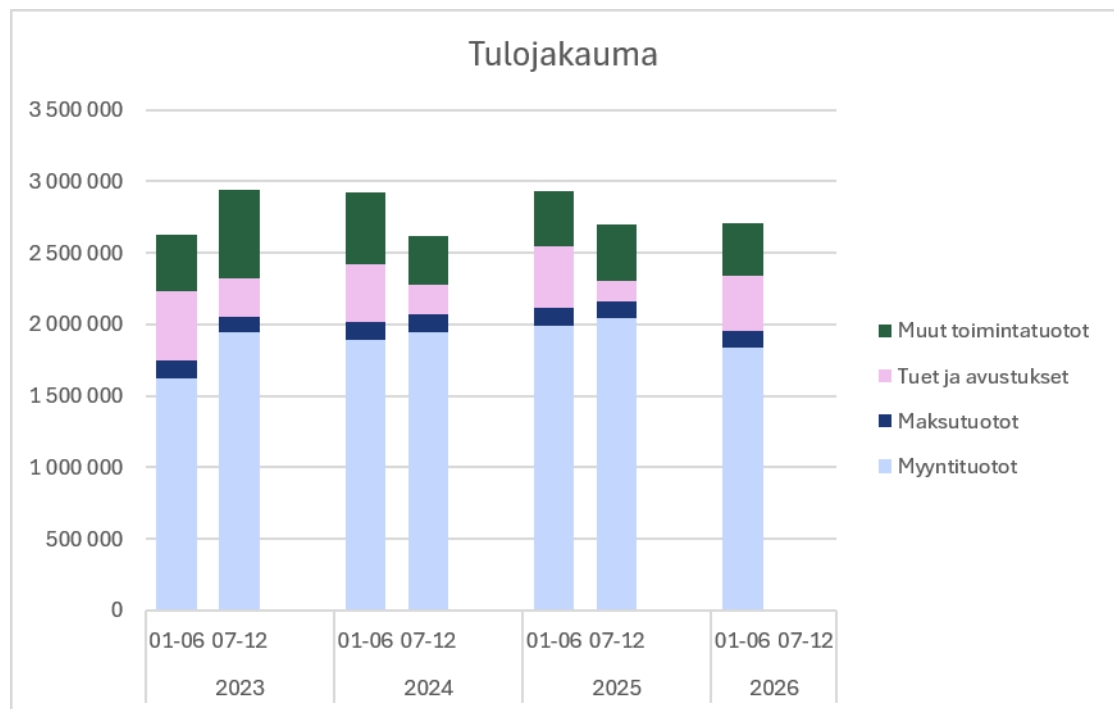
Toimintatuotot ja kulut

Toimintakatteen kehitys on ollut heikkenevä sekä toimintakulujen lisääntyessä että toimintatuottojen vähentyessä (Taulukko 5). Toimintakate on pienentynyt lähes kaksi miljoonaa euroa 11 809 000 eurosta vuonna 2023 13 794 000 euroon vuonna 2026 (talousarvio). Mikäli sama kehitys jatkuisi, alenisi toimintakate vuosittain noin -1,6 % eli -730 000 euroa.

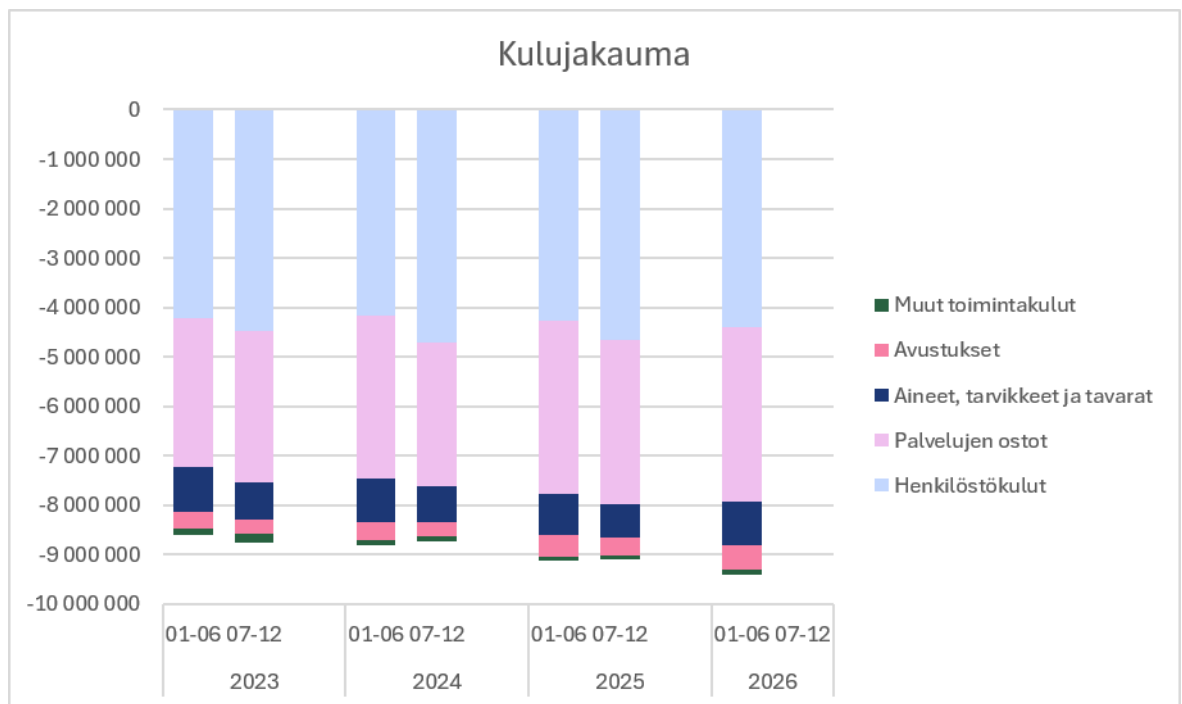
Taulukko 5. Toimintakulut ja tuotot (ulk.) vuosina 2023–2026 sekä yksinkertainen ennuste vuosille 2027–2029.

Toimintakulut ja -tuotot (1000 €)	2023	2024	2025	2026**	2027**	2028**	2029**
Toimintakulut	-14 749	-14 912	-15 435	-16 595	-17 287	-18 009	-18 760
Muutos %		1,1	3,5	7,5	4,2	4,2	4,2
Toimintatuotot	2 940	2 917	2 838	2 801	2 757	2 713	2 671
Muutos %		-0,8	-2,7	-1,3	-1,6	-1,6	-1,6
Toimintakate (1000 €)	-11 809	-11 995	-12 597	-13 794	-14 530	-15 295	-16 089

Kunnan toimintatulojen kehittyminen tulolajeittain vaihtelee jonkin verran, samoin kulujen jakauma kululajeittain. Oheiset kuvaajat havainnollistavat vaihtelua puolivuosittain (Kuva 1 ja Kuva 2).

Kuva 1. Kunnan tulojen kehitys tulolajien mukaan puolivuosittain vuosina 2023–2026.

Kuva 2. Kunnan menojen kehitys tulolajien mukaan puolivuositain vuosina 2023–2026.

Rahoituskulut ja lainat

Rahoitus kulut tulevat olemaan vähintään 200 000 € nykyisillä korkotasolla, mutta nousuun on varauduttava. Lainakannan on ennustettu talousarviossa 2026 nousevan suunnitelmavuosilla 2027–2028, joten myös korkokulujen nousuun tulee varautua tältäkin osin. Tärkeään rooliin nousee lainaneuvottelut mm. talousarviolaina Kutilan kanavan rahoitusosuuteen liittyen.

Rahoitustuottoja kunnalle odotetaan kertyvän lähinnä korkotuottoina antolainoista ja talletuksista sekä maksuliikennetileiltä. Rahoituskulut muodostuvat pääosin lainojen korkokuluista.

1.3. Väestön kehitys

Taipalsaaren hieman laskeva asukkaiden lukumäärän trendi on jatkunut vuonna 2026. Väkiluku oli kesäkuun 2026 lopulla 4 564. Syntyneitä oli alkuvuonna 12 ja muuttovoittoa 10 asukkaan verran. Väestön ikärakenne on pysynyt jokseenkin samanlaisena kolmena viime vuotena (Taulukko 6).

Taulukko 6. Taipalsaaren väestörakenteen kehitys kolmena edellisenä vuotena. ²

Väestötilastoja	2025	2024	2023
Väkiluku	4 574	4 596	4 625
Alle 15-vuotiaita, %	14	14	15
15-64-vuotiaita, %	56	56	57
Yli 64-vuotiaita, %	31	30	29
Ulkomaan kansalaisia, %	4	4	4
Perheitä		1 382	1 383

Väestön väheneminen ja syntyneiden hieman laskeva trendi on mahdollista kääntää onnistuneilla asumiseen ja elinvoimaan liittyvillä ratkaisuilla pitkällä aikavälillä.

1.4. Työllisyyden tilanne

Työttömien työnhakijoiden määrä oli heinäkuussa 2026 Etelä-Karjalassa 14,7 % ja Taipalsaarella 9,5 %. Työttömien määrä nousi heinäkuussa edellisen vuoden vastaavasta ajankohdasta valtaosassa Etelä-Karjalan kuntia. Eniten kasvua oli Lappeenrannassa (+6 %) ja Imatralla (+13 %). Suhteellisesti nousu oli suurinta Luumäellä (+23 %). Taipalsaarella työttömyys laski (-12 %) vuodentakaisesta.

Työttömyys nousi vuodentakaisesta kaikissa Suomen maakunnissa. Eniten nousua oli Pirkanmaalla (+16 %) ja Kainuussa (+15 %). Etelä-Karjalassa työttömyys nousi saman verran kuin koko Suomessa keskimäärin eli 7 %. Työttömyysaste oli 14,7 %. Maakunnista vähiten työttömyys kasvoi Pohjanmaalla ja Ahvenanmaalla (molemmissa +1 %).

Etelä-Karjala on Suomen ainoa maakunta, jossa pitkäaikaistyöttömyys on ollut laskussa. Heinäkuun 2026 lopussa Etelä-Karjalassa oli yli vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä olleita pitkäaikaistyöttömiä 2 249, mikä on prosentin vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Kaikista alueen työttömistä pitkäaikaistyöttömiä oli 28 %. Koko Suomessa kaikista työttömistä pitkäaikaistyöttömiä oli 40 % ja pitkäaikaistyöttömyys kasvoi valtakunnallisesti vuodentakaisesta 13 %. ³

² Tilastokeskus. <https://stat.fi/>. 1.9.2026.

³ Elinvoimakeskus. *Työllisyyskatsaus heinäkuu 2026*. <https://www.tyollisyyskatsaus.fi/>. 1.9.2026.

1.5. Kuntastrategia

Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Kuntastrategiassa valtuusto päättää kunnan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista. *Taipalsaaren kuntastrategian 2026–2030 (Visio 2035)* on hyväksytty valtuustossa 15.6.2026.

Strategian painopisteet ovat elinvoima, hyvinvointi, osaaminen, osallistaminen ja ekologinen kestävyys. Tavoitteet ja mittarit on määritelty taulukossa: Taulukko 7

Taulukko 7. Taipalsaaren kuntastrategian 2026–2030 (Visio 2035) painopisteet.

Painopiste	Tavoitteet	Mittarit
Elinvoima	- Väestökehitys kääntyy kasvuun - Kunta houkuttelee uusia yrityksiä ja investointeja - Asema asuinkuntana vahvistuu	- Asukasluvun kehitys - Aloittaneiden yritysten määrä - Työllisyysaste (%) - Asuinrakentamisen kehitys
Hyvinvointi	- Kaikenikäisten asukkaiden hyvinvointi vahvistuu - Yhteisöllisyys tukee hyvinvointia - Laadukas perusopetus ja varhaiskasvatus - Helposti saavutettavat palvelut	- HYTE-kerroin - Hyvinvointikertomus valtuustokausittain - Asiakastytyväisyyskyselyt / saadut palautteet - Lasten ja nuorten mielenterveyden ja päihdepalvelujen asiakkaiden määrä ja osuus ikäluokasta
Osaaminen	- Ammattitaitoinen, osaamistaan kehittävä ja hyvinvoiva henkilöstö - Kunta on houkutteleva työnantaja - Vahvistetaan hyvää hallintoa, avoimuutta ja eettisesti kestävää toimintakulttuuria	- Henkilöstön työtyytyväisyys (työhyvinvointikyselyt) - Koulutuspäivien määrä/henkilö/vuosi - Osallistumisaktiivisuus tarjottuihin koulutuksiin - Henkilöstön vaihtuvuus % - Kelpoisuusvaatimukset täyttävä henkilöstö %

Painopiste	Tavoitteet	Mittarit
Osallistaminen	- Osallistuminen ja vaikuttamismahdollisuudet lisääntyvät - Kunta tukee aktiivista kylä-, yhdistys- ja järjestötoimintaa - Kunta mahdollistaa erilaisia harrastuksia yhdessä kumppaneiden kanssa	- Kuntalaisaloitteiden ja -palautteiden määrä - Osallistujamäärät kunnan järjestämissä tilaisuuksissa ja tapahtumissa - Aktiivisten yhdistysten määrä ja yhteistyöhankkeet (tapahtumat ym.) /vuosi - Harrastusmahdollisuuksien tarjonnan määrä
Ekologinen kestävyys	- Kunta vähentää ilmastopäästöjä ja parantaa energiatehokkuutta - Luonnon monimuotoisuus ja lähi- luonnon turvaaminen - Parannetaan ja suojellaan Pien-Saimaan veden tilaa - Parannetaan ja suojellaan pohjaveden tilaa	- CO₂-päästöt/asukas - Uusiutuvan energian osuus kunnan ja kuntakonsernin kiinteistöissä (%) - Luonnon monimuotoisuutta edistävät hankkeet/selvitykset kpl - Vesistön tilan kohentamishankkeiden määrä/laajuus - Maaveden vedenlaatu - Pohjavesimittaukset

Strategiset kärkihankkeet jaetaan peruspalveluhankkeisiin ja investointihankkeisiin.

Peruspalveluhankkeita ovat:

- Ikäihmisten asumisratkaisut: Kärkihanke kehittää asumisratkaisuja, jotka tukevat ikääntyvän väestön tarpeita ja elämän eri vaiheita.
- Etelä-Karjalan malli lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseksi: Kärkihanke edistää lasten ja nuorten hyvinvointia. Mukana ovat Etelä-Karjalan hyvinvointialue ja kaikki alueen kunnat.

Investointihankkeita ovat:

- Kutilan kanava: Pumppaamoiden rakentaminen ja kanava-alueen kaavoitus ja liiketoiminnan edistäminen. Kärkihanke edistää matkailua ja elinkeinojen kehittymistä. Hankkeella on merkittävä rooli Pien Saimaan vedenlaadun parantamisessa.
- Pappilanniemi-Kirkonkylä: Sillan toteutus ja alueen kehittäminen. Kärkihanke parantaa pyöräilyn ja jalankulun olosuhteita sekä lisää Pappilanniemi Kirkonkylä-alueen vetovoimaa.
- Kaavoitus ja alueiden kehittäminen: Yleiskaavat ja Teivon alue. Konstun täydennyskaava-alueen (Konstunrinne ja -mäki) kehittäminen. Kärkihanke luo edellytyksiä asumiselle, yrittäjyydelle ja luonnon monimuotoisuuden huomioimiselle.

2. Talousarvion rakenne ja sitovuus

Toimielimet valmistelevat talousarvio- ja -suunnitelmaehdotuksensa kunnanhallituksen antamien kehysten ja ohjeiden pohjalta. Kunnan taloushallinto yhdistelee toimielinten ehdotukset talousarvioksi ja -suunnitelmaksi.

Kunnan talousarvion tasapainotukseen vaikuttavat olennaisesti ratkaisut, jotka valtion budjetissa tehdään mm. kuntien valtionosuuksista ja verotuksesta.

2.1. Käyttötalousosa

Kuntalain mukaan talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä siinä osoitetaan, miten rahoitustarve kate-taan.

Talousarvion hyväksymisen yhteydessä päätetään sitovuustasosta. Valtuustoon nähden sitovat erät talousarviossa korostetaan ja niistä tulee maininta talousarvion perusteluteksteihin.

Talousarvion käyttötalouteen kirjataan tehtäväaluekohtaiset sisäiset ja ulkoiset toimintakulut ja vastaavasti ulkoiset ja sisäiset toimintatuotot tuloarviona. Käytetään sitovuustasona tehtäväalueen toimintakatetta.

2.2. Tuloslaskelmaosa

Tuloslaskelmaosassa budjetoidaan valtuustoon nähden sitovat tulosvaikutteiset tuloarviot ja määrärahat, joita ei ole budjetoitu tehtäväkohtaisissa käyttötalousosissa ja tulosbudjeteissa.

2.3. Rahoitusosa

Talousarvion rahoitusosassa esitetään toiminnan, investointien ja rahoituksen rahavirrat.

Toiminnan rahavirta osoittaa budjetoidun tulorahoituksen määrän, joka on varainhoitovuonna käytettävissä investointien rahoittamiseen, pääomasijoituksiin ja

pääoman palautuksiin sekä maksuvalmiuden vahvistamiseen. Toiminnan rahavirtaan ei sisälly budjetoitavia tuloarvioita ja määrärahoja, vaan kaikki kyseiseen rahavirtaan sisältyvät erät ovat siirtoja tuloslaskelmaosasta tai niiden oikaisuja.

Investointien rahavirta muodostuu investointimenojen ja niihin saatujen rahoitusosuuksien ja pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulojen erotuksesta. Mainitut erät siirtyvät talousarvion investointiosasta, eikä niihin osoiteta rahoitusosassa määrärahaa tai tuloarviota. Erät tulee esittää rahoitusosassa bruttomääräisinä riippumatta siitä, miten ne on budjetoitu investointiosassa.

Rahoituksen rahavirtaan budjetoidaan antolainojen, lainakannan ja oman pääoman muutokset. Kaikki rahoituksen rahavirran erät ovat määrärahoja tai tuloarvioita, jotka tulee rahoitusosassa esittää valtuustoon nähden sitovina brutto- tai nettomääräisinä kokonaisuuksina.

2.4. Investointiosa

Investointiosassa esitetään investointeja koskevat tavoitteet, hankkeiden kustannusarviot, hankkeisiin saatavat rahoitusosuudet ja muut tulot, sekä niiden jaksottuminen tulevalle talousarviovuodelle 2027 sekä suunnitteluvuosille 2028–2029. Investointien aktivointiraja on 10 000 euroa.

Toimielimen talousarvioesitykseen tulee sisällyttää kaikki tulevalla suunnitelma-kaudella tiedossa olevat hankkeet mahdollisimman realistisin kustannusarvioin. Lisäksi toimielinten tulee laittaa investointiesitykset tärkeysjärjestykseen ja perustella ne.

2.5. Investointiosan budjetointi

Investoinnit tulee mitoittaa huomioiden realistisesti kunnan tulorahoitus, lainanhoitokyky ja väestönkehitys. Investointihankkeita tulee suunnitella pitkäjänteisesti ja priorisoida huolellisesti.

Investointimeno tulee budjetoida suoriteperusteisesti kyseiselle tilivuodelle, jona investoinnin kohteena oleva hyödyke tai valmistusastetta vastaava osa siitä arvioidaan otettavan vastaan.

Mikäli investointihankkeen toteutuminen kohdistuu kahdelle tai useammalle suunnitteluvuodelle, tulee toimielimen ilmoittaa talousarvioesityksessään investoinnin kokonaiskustannusarvio ja sen jaksotus suunnitteluvuosille.

Talousarvion investointiosaan budjetoidaan investointiin saatu rahoitusosuus, joka voi olla valtionosuutta tai muuta rahoitusosuutta (esim. hankerahaa). Rahoitusosuus budjetoidaan tuloksi sille vuodelle, jonka aikana oikeus tuloon arvioidaan kunnalle syntyvän.

Investointiosaan budjetoidaan myös aktivoitujen pysyvien vastaavien hyödykkeiden myynnistä saatavat tulot.

Investointiesitykset laaditaan hankekohtaisena (sisältäen poistokustannuspaikan investointitaulukkoon).

2.6. Sitovuustaso

Budjetoitaessa tulee huomioida, että investointiosan sitovuustaso määräytyy hankkeittain. Valtuustoon nähden sitovana eränä huomioidaan yksittäisen investointihankkeen tulo- ja menoarviot nettoperiaatteen mukaisesti.

3. Toimialan talousarvioesityksen sisältö

Toimielimen talousarvioesityksen tulee muodostua seuraavista osista.

3.1. Toiminnan tarkoitus, muutokset ja painopistealueet

Perusteluissa selvitetään tarkemmin palvelutarpeisiin, tavoitteiden asettamiseen sekä niiden saavuttamiseen liittyviä haasteita ja epävarmuustekijöitä. Perusteluissa tehdään lisäksi selkoa toiminnan painopisteistä ja kehittämistarpeista sekä arvioidaan voimavarojen riittävyyttä muun muassa henkilöstöressurssien, toimitilojen ja muiden tuotannontekijöiden osalta ottaen huomioon myös toimialalle suoritettu riskianalyysi.

3.2. Valtuustoon nähden sitovat toiminnalliset tavoitteet

Jokainen tehtäväalue esittää valtuustoon nähden sitovat toiminnalliset tavoitteet. Tavoitteita tulee olla 3–5 ja ne tulee priorisoida sekä numeroida. Tavoitteet tulee johtaa kuntastrategiasta. Myös täydentäviä tavoitteita voi lisäksi esittää.

Jokaiselle tavoitteelle määritellään numeerinen mittari ja sille asetetaan tavoitearvo talousarvio ja -suunnitteluvuosille.

Jokainen yksikkö ottaa tämän lisäksi tavoitteeksi kehityskeskusteluiden toteutumisen koko henkilöstön kanssa. Kehityskeskustelun yhteydessä käydään myös läpi työtehtävät – mitä tehtäviä työntekijä tosiasiallisesti tekee.

Tavoitteita ja mittareita valitessa tulee kiinnittää huomiota siihen, että ne mittaavat sitä asiaa, mitä on tarkoitus – ja siten ohjaavat toimintaa oikeaan suuntaan. Samaa asiaa eritavoilla mittaavia mittareita ei kannata käyttää – yksi riittää.

Huomiota kannattaa kiinnittää siihen, minkälaiseen toimintaan mittari motivoi. Paras mittaristo koostuu tavoitteista, joihin voidaan vaikuttaa hyvällä yhteistyöllä (yhteiset, koko yhteisöä koskevat tavoitteet ja tiimikohtaiset tavoitteet) sekä yksilön suorituksella. Mittarit tulisi olla sellaisia, että niihin voidaan tosiasiallisesti vaikuttaa sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä.

Mittarit tulee olla selkeitä, yksiselitteisiä ja mitattavia, jotta niiden toteumaa voidaan arvioida tilinpäätöksen yhteydessä. Hyvin määritellyt tavoitteet tukevat toiminnan suunnittelua, johtamista, seurantaa ja arviointia.

Talousarviossa voidaan lisäksi esittää:

- Tehtäväaluekohtaiset toiminnan laajuus/vaikuttavuustiedot
- Muita toiminnan tuloksellisuutta kuvaavia tietoja tai tilastoja

3.3. Henkilöstösuunnitelma

Henkilöstösuunnitelman tulee sisältää esitys organisaatiossa tapahtuvista henkilöstömuutoksista suunnitelmakaudella (eläköitymiset, rekrytointitarpeet jne.).

Henkilöstösuunnitelman yhteydessä tulee esittää listaus vakituisista ja määräaikaista viroista/työsuhteista suunnitelmakaudelle, arvio tilapäisten sijaisjärjestelyjen tarpeesta ja sijaismäärärahojen budjetoinnin peruste.

3.4. Käyttötalouden tehtäväaluekohtaiset määrärahat ja tuloarviot

Toimielimen talousarvioesityksen tulee sisältää käyttötalouden tehtäväaluekohtaiset määrärahat ja tuloarviot suunnitelmakaudelle. Ulkoiset määrärahat esitetään sadan euron tarkkuudella (lukuun ottamatta ohjelmasta laskennallisesti määräytyviä henkilösivukuluja).

3.5. Tytäryhteisöt

Tytäryhteisöjen tavoitteet tarkentuvat talousarvioprosessin edetessä. Vuoden 2027 talousarviotavoitteet ovat edelleen käyttökelpoisia tavoitteena kaudelle 2027–2029 valmistelun tässä vaiheessa. Aikataulu ja sisältö talousarvion valmisteluun määräytyy konserniohjeen mukaisesti.

3.6. Riskienhallinta

Talousarvion laadinnan yhteydessä toimialat ja tytäryhteisöt tunnistavat ja arvioivat suunnitteilla olevan taloussuunnittelukauden tavoitteisiin kohdistuvia riskejä. Riskit käsitellään dokumentoidusti toimielimien päättämällä tavoilla. Merkittävimmät riskit esitetään osana talousarviota ja niihin varautuminen (riskienhallintatoimenpiteet) kuvataan talousarviossa.

4. Laskentaohjeet ja säännöt

4.1. Toimialojen käyttötalous

Talouden tasapaino edellyttää varovaisuuden periaatteen noudattamista kunnan käyttötaloudessa ja investointitasoa määriteltäessä. Toimielinten tulee tarkastella toimintoja ja rakenteita kriittisesti. Toimialoilta edellytetään rakenteellisten kuluja säästävien ja tuloja lisäävien toimintojen selvittämistä.

4.2. Henkilöstökulut ja henkilösivukulut

Talousarviopohjaan siirretään palkkaeurot henkilöstösuunnitelman mukaisena.

Taloussuunnitteluvuosien henkilösivukulut yms. maksut sekä eläkemenoperusteiset maksut saattavat tarkentua syksyn aikana ja taloushallinto vie tiedot keskitysti taloussuunnitteluohjelmaan.

4.3. Kuukausiperusteinen budjetointi

Yksiköt tekevät budjetit kuukausiperusteisesti kustannuspaikoille huomioiden kausivaihtelun.

5. Suunnittelukehys

Vuoden 2027 talousarvion valmistelussa huomioitavat asiat:

Lähtötietona käytetään vuoden 2026 talousarviota, sekä puolivuotistoteumaa ja toteumaennustetta vuodelle 2026.

Tiliryhmäkohtainen budjetointiraami:

- Henkilöstökulujen palkkojen korotukset +2,8 % vuoden 2026 toteumaennusteen tasosta vuodelle 2027. Vuosien 2028–2029 palkankorotuksia ei ole vielä sovittu.
- Muut menot korkeintaan +2 %

Raamien rajoitukset eivät koske palveluita, aineita, tarvikkeita ja tavaroita, joiden voimassa olevissa sopimuksissa on korotuksia talousarvio- ja suunnitteluvuosille.

Investointitaso tulisi pitää korkeintaan nykyisellä tasolla talousarvio- ja suunnitteluvuosille.

6. Aikataulu

Talousarvion laadinnan tavoiteaikataulu:

- 7.9.2026 Kunnanhallitus antaa talousarvion laadintaohjeet toimialoille.
- 10.9.2026 Yhteinen tilaisuus talousarvion valmisteluun osallistuvien kesken koskien käytännön asioita.
- Lukujen tallentamispohjat ovat käytettävissä (Accuna ja investointipohja). Taloushallinto ilmoittaa, kun tallentamislupa on voimassa.
- 15.9.2026 Palkkataulukko vakituisten palkanmaksupäivältä 10.9.2026 toimialoitain valmistuu.
- 23.9.2026 Henkilöstösuunnitelma 2026–2029 toimialoittain valmistuu.
- 2.10.2026 Talousarvioehdotusten ensimmäinen versio valmiina Accunassa.**
- 3.10.2026 Palkkataulukko määraaikaisten palkanmaksupäivältä 30.9.2026 toimialoittain valmistuu.
- 5.10.2026 Johtoryhmä käsittelee talousarvioehdotuksen.
- 7.10.2026 Taloussuunnitelmavuosien 2028–2029 tallentaminen aukeaa.
- 14.10.2026 Sivistyslautakunta käsittelee toimialan talousarvion.
- ? .10.2026 Tekninen lautakunta käsittelee toimialan talousarvion.
- 28.10.2026 Hallintokuntien esitysten valmistuminen hallituskäsittelyyn.**
- 2.11.2026 Johtoryhmä käsittelee henkilöstösuunnitelman.
- 2.11.2026 Kunnanhallitus käsittelee hallintokuntien talousarvioesitykset.
- 11.11.2026 Koko kunnan talousarvioesityksen valmistuminen hallituskäsittelyyn.**
- 16.11.2026 Kunnanhallitus käsittelee kunnan talousarvioesityksen.
- 7.12.2026 Talousarvio valmistuu kunnanvaltuuston käsittelyyn.**
- 14.12.2026 Kunnanvaltuusto käsittelee/hyväksyy talousarvion.